

Forfatter: Baggesen, Jens

Titel: Udrag fra Kallundborgs Krønike, eller Censurens Oprindelse

Citation: Baggesen, Jens: "Eventyr og Fortællinger. - 1889", i Baggesen, Jens: *Eventyr og Fortællinger. - 1889*, 1889-1903, s. 177. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-baggesen01val-shoot-idm139893711909776.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Eventyr og Fortællinger. - 1889

"Hvad!" raabte vor Borgmester vild,
Og slog sin Pibe reent itu paa Kanten
Af Folianten,
"Hvad" brølte han, "er det for en Pasqvil?
"Det mig skal ramme, som jeg hører -
"At lugte sligt, er ingen Kunst!
"Nu, ved min Mave! den fordømte Smører
"Skal ikke have smurt omsonst!" -

"O Himmel!" raabte hun, og slængte Bogen,
Saa langt hun kunde, hen i Krogen;
"Du drømmer slemt, min lille Mand!
"Vaagn op, og kom i gien til din Forstand!
"Og lad den Fule, Smør, og Sild, og Lugt,
"Og alt det andet fare! vaagn nu smukt!" -

"Hvad drømmer! drømmer! drømmer! nei desværre
"Jeg ikke fik et Blund, det veed vor Herre!
"For al den Skumlen, som du læste der -
"Det Frugten af den Hunde-Friehed er,
"Alt, hvad man vil, at kunne trykke!
"Fornam du ei, din Gaas! det hele Stykke,
"Du læste der, var Skamskrift over mig?
"Men det skal hævnnes, troe mig, sikkerlig!" -

"Men, lille Mand!" gientog med Smil Madammen,
"Betænk, det er en grumme gammel Bog!
"Og det er trykt og skrevet alt tilsammen,
"Før jeg og du blev født; betænk dig dog!
178 "Du har jo Støvler aldrig stiaalet!
"Du er jo hidtil ikke hængt, min Peer!" -

"Ja gammel hid, og gammel her,
"Den skal," saa bandte han, "paa Baalet!
"Du dig kun lidt forstaaer paa slige Ting;
"Jeg seer en smule dybere; jeg veed
"Som Dommer, som Jurist, om sligt Beskeed:
"Han mener mig med hele Magistraten;
"Jeg rigtig nok engang har hængt en Tyv;
"Trods ham, og al hans skammelige Praten,
"Jeg kunde hænge slige syv,
"Og, hvis jeg havde ham saa sandt i Fælde,
"Ham selv i Midten, om det skulde gielde.
"Hvem anden mener han vel med den Mær,
"Som kom imellem nogle Høie
"Med guulrødt, eller brunrødt Skiørt og Trøie,
"Og gyldenstykkets Hue noget nær,
"Hvem anden vel end dig? Til Punkt og Prikke
"Han dig har malt, min lille Fikke!
"Hvem gaaer med gyldenstykkets Huer nu,
"Med røde Damask-Trøier, uden du?
"Og, troe mig! med den sorte, det er reent,
"Som han beskriver saa confus,
"Han har vor ældste Søn, vor *Petrus* meent,
"Som røg forgangen af med Nucleus." -

"Ja", sagde hun, "nu synes mig, min Peder!
"At jeg begriber, du har Ret.
"I Mænd dog alting fatte kan saa let;
"Hvor er vi Koner dog kun Faar mod Eder!" -

"Desuden", blev han ved, "jeg længe har
"Mig ærgret over det fordømte Væsen,
179 "At kunne trykke frit i hvad det var -
"Hvad kommer der vel ud af al den Læsen?
"En Skræder kan jo blive nok saa klog
"Som jeg; kan mønstre mig og hele Staten;

"Kan trodse mig, og hele Magistraten,
"Ved Hielp af en og anden lumpen Bog!
"Spørg kun Herr *Morten* ! han med mig vil sande!
"Jeg tidt har hørt ham Bøger at forbande:
"Han siger: det er lutter Satans Kram!
"Studeringer er blot for Folk som ham,
"Der kan sin Hierne styre selv og raade,
"Og veed med Pønsknigen at holde Maade -
"Og overalt - hvad Krøniken især
"Betræffer, slig en Bog er ikke værd,
"At være mere til, om ei for andet,
"Fordi den mig har skilt i Dag
"Ved Middagssøvnen - blot for denne Sag
"Den være skal til evig Tid forbandet!"

Endnu før Solens Nedgang blev sendt Bud
Til Præsten, som var stærk Zelot i Sagen;
Og under megen Raslen, Knittren, Bragen,
Blev Krøniken opofret Ildens Gud.
Med al Høitidelighed dette Væsen
I Borgemester-Gaarden foregik:
De tvende Byens Fædre stod og saae
Med megen patriotisk Fryd derpaa,
Mens Røgen af den brændende Kronik,
Satyrisk selv i Dødens Øieblik,
Dem begge to stak onskabsfuld i Næsen.

Den næste Dag kom en Forordning ud:
"At alle Exemplarerne af samme
Opofres skulde Hevnens vrede Flamme,
180 Som lige skyldige" - med nok et Bud:
"At ingen, hvo det var, herefter mere
Til Trykken maatte nogen Ting levere,
Det være hvad det vilde, klogt og galt,
Philosophier, Eventyr, Moraler,
Ordbøger, Oder, Elegier, Taler,
Satirer, Fabler, Krøniker, Annaler,
Og andet sligt - med eller uden Salt -
Paa Jydsck, paa Tydsck, paa Holsteensk eller Flamisk,
Ja Græsk, Sverinsk, Franzøsk, Mesopotamisk,
Før det af Byes Borgmester eller Præst
Var nøie giennembladet, giennemlæst,
Og dømt, hvorvidt det Statens Tarv og Ære,
Og deres Bedste kunde tienligt være."

Saaledes for een Mands afbrudte Slum
Opofredes for evig hele Staden -
Man hørte i et sammenmænget Brum
Af Jammerskrig, hvorhen man kom paa Gaden:
"Ak! vi har mistet vort Palladium!"

Borgmestren var, som han er nys beskrevet;
Som Censor kiender man hans Dygtighed.
Med Præsten *Morten* man, saavidt jeg veed,
Saa nøie hidtil ei bekiendt er bleven.
Jeg derfor af hans trufne Malerie
Vil give her, saa got jeg kan, Copie
(Originalen hænger i Peer Paars) -
Han stærk og fyldig var, og lidt til Aars,
Særdeles Kiender, frem for alt, af Heste,
Men af sig selv, som Folk er fleest.
Donat, og sligt, han eengang havde læst,
Og glemt igien; for Resten, som den beste,
Han brægede for Altret; præked blot
181 Et maadeligt Qvarter, og dog saa got
Som nogen fik sin Menighed i Slummer.
I Skriftestolen var han meget skrap,

Især mod dem, hvis Offring var lidt knap.
"Den rette Vei til Himmelen er Kummer!"
Hans Mundheld var - og, som en Siæle-Ven,
Han derfor rundelig uddeelte den
Med Lovens Straf, og Prophetiens Varsler;
Og skruppede de Døende med Klem,
Til Lægen fra hans Torden frelste dem -
I øvrigt: aad for fire, drak for fem
Ved alle Bryllupper, Begravelser og Barsker.

Med disse Censor-Evner ruslet ud
Han hialp Borgmestren i at censurere
De sidste, svage litteraire Skud,
Som *Rectoren*, *Conrectoren* , og flere,
Hvis Navne jeg ei her opregne vil
(Tildeels dog Calvinister), af og til
Bad skiælvende Borgmesters Pige, *Rikke* ,
Igiennem Borgemestersken, Frue *Fikke* ,
At presentere Borgemester *Peer*
Til naadig Dom.

Omsider meer og meer
Man kiedtes ved, tidt uden Frugt, at tigge
Til Trykken saadant Privilegium.
Man tabte Vid med Modet, og blev dum;
Og endelig man skrev aldeles ikke.

Bestandig meer og meer svandt Staden hen,
Thi Muserne Censurens Sæde skyede,
Og Handel, Kunster, og Fabriker slyede
Med dem i Hast til andre Kyster hen,
Hvor Fred og Friehed trygt de kunde nyde.

182

Den hele Bye blev fyldt med Graad og Sorg,
Ja! græd, ulykkelige Kallundborg!
Vee! Vee dig, arme Stad! din lærde Hæder
Er nu fordunklet! Mæsket Dumhed leer
Paa den Ruin, hvor Kundskab hungrig græder!